

Toate drepturile rezervate pentru prezenta ediție.

Ilustrația copertei 1: grafică vectorială, prelucrare de pe tabloul de Pablo Picasso - Portrait d'Igor Stravinsky, 1920.

Ilustrația copertei 4: prelucrare de pe tabloul de Jacques-Émile Blanche - Portrait of Igor Stravinsky, 1915.

Ediția de față carte s-a tradus după
Poétique Musicale par Igor Strawinsky,
Editions Le Bon Plaisir-Librairie Plon, Paris, 1952 și
Igor Strawinsky, Poétique Musicale sous forme de
six leçons, édition établie par Myriam Soumagnac,
Editions Flammarion, Paris, 2000.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STRAVINSKI, IGOR

**Poetica muzicală : sub forma a șase lecții / Igor
Stravinski ; trad. din lb. franceză de Marta Pană și
Laurențiu Zoicaș. - București : Grafoart, 2023**

ISBN 978-606-747-210-3

I. Pană, Marta (trad.)

II. Zoicaș, Laurențiu (trad.)

78

EDITURA MUZICALĂ GRAFOART

București, str. Brașov nr. 20

LIBRĂRIA MUZICALĂ GEORGE ENESCU

București, piața Sfinții Voievozi nr. 1

TEL.: 0747 236 278 (07-GRAFOART); 021 315 07 12

E-MAIL: GRAFOART1991@GMAIL.COM

COMENZI: www.LIBRARIAMUZICALA.ro

Igor Stravinski

POETICA MUZICALĂ

sub forma a șase prelegeri

Traducere din limba franceză de
Marta Pană și Laurențiu Zoicaș

GRAFOART

CUPRINS

Prima prelegere	
Luare de contact	7
Prelegere a doua	
Despre fenomenul muzical.....	29
Prelegerea a treia	
Despre compoziția muzicală	57
Prelegerea a patra	
Tipologia muzicală.....	81
Prelegerea a cincea	
Avatarurile muzicii ruse	109
Prelegerea a șasea	
Despre execuție	143
Epilog	163
Notă asupra ediției	167

Prima prelegere Luare de contact

Consider ca o mare cinste să ocup azi catedra de poetică Charles Eliot Norton, și înainte de toate îmi face plăcere să mulțumesc Comitetului care a binevoit să mă invite să iau cuvântul în fața studenților Universității Harvard.¹

Nu vă pot ascunde bucuria mea de a mă adresa pentru prima oară unui auditoriu care vrea să-și dea osteneala să asculte și să învețe înainte de a judeca.

M-am produs, până în prezent, în fața acelor colectivități umane care compun ceea ce se cheamă public, pe estradele de concerte și în sălile de teatru, dar niciodată până în ziua de azi nu m-am adresat unui auditoriu studios. În această calitate, care vă face cu siguranță dornici de a vă însuși noțiuni

¹ Prezenta lucrare consistă în publicarea unei serii de conferințe pe care Igor Stravinski le-a ținut cu ani în urmă, în fața studenților Universității Harvard din Statele Unite ale Americii.

temeinice privind materiile ce vă sunt propuse, nu veți fi surprinși dacă vă voi preveni că materia despre care vă voi vorbi este serioasă – mai serioasă decât se crede în general. Nu veți fi înspăimântați de densitatea, de greutatea ei specifică. Nu mă gândesc să vă copleșesc... este însă greu să vorbești de muzică, mărgininu-te numai la realitățile ei substanțiale: și aș socoti că o trădez dacă aș face din ea obiectul unei dizertații fără șir, presărată cu anecdote și digresiuni hazlii.

Nu voi uita că ocup o catedră de *poetică*, și nu-i o taină pentru nimeni că poetică, în sensul propriu al cuvântului, înseamnă studiul operei ce trebuie făcută. Verbul ποιηtv, din care provine, nu înseamnă altceva decât a face (*to make*). Poetica filozofilor din antichitate nu comporta disertații lirice asupra talentului natural și asupra esenței frumosului. Același cuvânt τεχνη îngloba pentru ei artele frumoase și artele utile și se aplica științei și studiului regulilor certe și determinate ale meșteșugului. Astfel, *Poetica* lui Aristotel sugerează în mod constant ideile de muncă personală, de îmbinare și de structură.

Vă voi vorbi anume de poetica muzicală, adică de *facere* în ordinul muzicii.

Este de ajuns să spunem că nu ne vom folosi de muzică drept pretext pentru reverii agreabile. Resimt cu prisosință, în ceea ce mă privește, răspunderea ce îmi incumbă, pentru a-mi lua în serios sarcina.

Dacă apreciez deci la justa valoare avantajul de a vorbi în fața dumneavoastră, care vă aflați aici pentru a învăța și pentru a căpăta de la mine ceea ce sunt, poate, în stare să vă dau, veți avea în schimb, nădăjduiesc, avantajul de a fi cu adevărat martorii unei serii de confesiuni muzicale.

Fiți fără grijă, nu vor fi confesiuni de felul celor ale lui Jean-Jacques Rousseau, și cu atât mai puțin în maniera psihanalizatorilor moderni, care, sub pretextul unui aparat pseudoștiințific, nu efectuează decât o lamentabilă profanare a valorilor autentice ale omului și ale facultăților sale psihice și creatoare.

Aș dori să-mi situez sistemul meu de confesiuni între un curs *academic* (vă atrag atenția asupra acestui termen, deoarece intenționez să revin asupra lui în cursul prelegerilor mele) și ceea ce ar putea fi denumit o *apologie* a propriilor mele idei generale. Folosesc acest cuvânt de apologie

nu în accepțiunea lui eurență care înseamnă elogiul, ci în sensul unei justificări și a unei apărări a ideilor și vederilor mele personale.

Adică este în fond vorba de confidențe dogmatice.

Știu bine că cuvintele *dogmă*, *dogmatic* izbutesc întotdeauna, ori de câte ori sunt aplicate ordinului estetic, ba chiar și ordinului spiritual, să izbească, să scandalizeze anumite spirite mai bogate în sinceritate decât neclintite în certitudine. Insist de aceea cu atât mai mult pentru a vă face să acceptați acești termeni în toată întinderea sensului lor legitim, sfătuindu-vă să le acordați credit și să vă familiarizați cu ei, nădăjduind că veți ajunge să vă fie chiar pe plac. Dacă vorbesc despre sensul legitim al acestor termeni, este pentru a pune accentul asupra folosirii naturale și normale a elementului dogmatic în domeniul oricărei activități unde el devine categoric și cu adevărat esențial.

Într-adevăr, nu putem lua cunoștință de fenomenul creator independent de forma care manifestă existența lui. Dar fiecare proces formal decurge dintr-un principiu, și studiul acestui principiu necesită tocmai ceea

ce noi numim dogmă. Cu alte cuvinte, nevoia pe care o avem de a face să predomine ordinea peste haos, de a degaja linia dreaptă a operațiunii noastre din confuzia posibilelor și din nehotărârea ideilor, presupune necesitatea unui dogmatism. Nu întrebuițăm deci aceste cuvinte decât în măsura în care ele desemnează un element esențial, capabil să salvgardeze rectitudinea artei și a spiritului, afirmând că ele nu uzurpă aici funcțiunea lor.

Faptul însuși de a recurge la ceea ce noi numim *ordine*, acea ordine care ne permite să dogmatizăm în speța pe care o tratăm, ne face nu numai să ne placă acest lucru: el ne incită să așezăm propria noastră activitate creatoare sub egida acestui dogmatism. De aceea sunt doritor să văd că-l acceptați.

Pe toată durata cursului meu și cu orice ocazie voi face apel la simțul și înclinația dumneavoastră pentru ordine și disciplină, care, alimentate, informate și susținute de noțiuni pozitive, alcătuiesc baza a ceea ce se numește dogmă.

Deocamdată, pentru a vă îndruma în ordinea viitorului dumneavoastră studiu,

trebuie să vă previn că mă voi mărgini în cursul meu la expunerea unor teze pentru explicarea muzicii sub formă de prelegeri. De ce am folosit cuvântul de *explicare* și de ce am vorbit de o explicare? Pentru că tot ce intenționez să vă spun nu va constitui expunerea impersonală a unor date generale, ci o explicație a muzicii așa cum o concep eu, și care nu va fi mai puțin obiectivă, fiind rodul propriei mele experiențe și a observațiilor mele personale.

Faptul că am verificat prin mine însumi valoarea și eficacitatea unei asemenea explicații, mă convinge și vă garantează că nu vă ofer un ansamblu de opinii, ci că prezint o sumă de constatări, care, deși făcute de mine însumi, nu sunt mai puțin valabile și pentru alții decât pentru mine.

Nu este deci vorba de sentimentele și de gusturile mele particulare; nu este vorba de o teorie a muzicii proiectată prin prisma subiectivistă. Experiențele și căutările mele sunt întru totul obiective, iar introspecțiile m-au făcut să mă întreb pe mine însumi numai pentru a extrage ceva concret.

Aceste idei pe care le dezvolt, aceste cauze pe care le susțin și pe care sunt nevoit

să le susțin într-un mod sistematic în fața dumneavoastră au slujit și vor continua să slujească mereu drept bază creației muzicale, tocmai pentru că au fost stabilite pe planul realizării concrete. Și dacă ați vrea să atribuiți o cât de mică importanță creației mele, care este rodul conștiinței și crezului meu, vă rog să acordați atunci credit conceptelor speculative, care au dat naștere operei mele și care s-au dezvoltat simultan cu aceasta.

A explica – din cuvântul latin *explicare* – a desfășura, a dezvolta, înseamnă a descrie un lucru, a-i descoperi geneza; a constata raportul pe care le au lucrurile între ele, a încerca să le lămurești. A vă explica dumneavoastră mai înseamnă pentru mine și a mă explica mie însumi și a mă strădui să pun la punct lucruri care au fost deplasate sau denaturate de ignoranța și rea-voința pe care le observăm întotdeauna unite printr-o legătură misterioasă, în cea mai mare parte a aprecierilor care se fac asupra artelor. Ignoranța și reaua-voință sunt legate de aceeași rădăcină, iar cea de-a doua beneficiază în taină de avantajele primei. Nu știu care din ele este cea mai odioasă. În sine, ignoranța nu este, firește, o crimă. Ea începe să devină suspectă atunci când pledează